

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	11
----------------	----

Α' ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Τὸ φαινόμενο τοῦ Κρυπτοχριστιανισμοῦ	17
Ἱστορικά στοιχεία γιὰ τὸν Κρυπτοχριστιανισμό	19
Ὁ Κρυπτοχριστιανισμὸς στοὺς μεσοβυζαντινοὺς χρόνους – Ἀραβοκρατία	20
Ὁ Κρυπτοχριστιανισμὸς στοὺς ὑστεροβυζαντινοὺς χρόνους Κρυπτοχριστιανοὶ στὴν Κωνσταντινούπολη	22 23
Ὁ κρυπτοχριστιανισμὸς στὸν Πόντο	24
Ὁ Πόντος. Ὄνομασία, ἔκταση, πληθυσμὸς, ἱστορικά στοιχεία Δημογραφικά στοιχεία	24 24
Ἐκκλησιαστικὴ κατάσταση – Ἐκπαίδευση	25
Διωγμοὶ – Γενοκτονία	25
Οἱ κρυπτοχριστιανοί. Μία σημαντικὴ καὶ σχεδὸν ἄγνωστη πτυχὴ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας τοῦ Γένους μας	26
Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ κρυπτοχριστιανισμοῦ	28
Τὰ μοναστήρια τοῦ Πόντου καὶ ὁ Κρυπτοχριστιανισμὸς	34
Ἡ Μονὴ Παναγίας Σουμελᾶ καὶ ὁ κρυπτοχριστιανισμὸς	35
Τὸ Σταυρωτικὸ ζήτημα	37
Ἑλληνικὲς περιοχὲς στὶς ὁποῖες ἀναπτύχθηκε τὸ φαινόμενο τοῦ Κρυπτοχριστιανισμοῦ	42
Ὁ ἐξισλαμισμὸς καὶ ἡ ἐξωμοσία στὴν Ἀλβανία καὶ στὴν Β. Ἠπειρο	42

Ὁ κρυπτοχριστιανισμὸς στὴν Σπαθία	45
Διευκρινιστικὲς σημειώσεις	51
Οἱ ἐξισλαμισμοὶ στὴν Ἠπειρο κατὰ τὴν Τουρκοκρατία	52
Τὸ παιδομάζωμα	54
Οἱ ἀτζέμ ὀγλάν (acem oglan)	54
Ἱστορικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν κρυπτοχριστιανισμὸ στὴν Ἠπειρο ...	55
Οἱ Ἠπειρώτες Σπαχήδες καὶ ἡ ἀποκρυφία τους	55
Ἄλλες περιπτώσεις κρυπτοχριστιανισμοῦ στὴν Ἠπειρο	60
Κρήτη	61
Κρήτες Κρυπτοχριστιανοὶ στὰ χρόνια τῆς τουρκικῆς σκλαβιάς. Διηγήσεις	61
Οἱ Κουρμούληδες	61
Ὁ Ὄσμαν πασάς, ὁ «Πνιγάρης»	70
Κρυπτοχριστιανοὶ σὲ νησιά τοῦ Αἰγαίου	79
Πελοπόννησος	80
Δυτικὴ Μακεδονία	81
Κάβο Ντόρος: Κρυπτοχριστιανοὶ στὴν διάρκεια τῆς Τουρκοκρατίας	82
Κρυπτοχριστιανισμὸς σὲ ἄλλες βαλκανικὲς χώρες	84
Βουλγαρία	84
Ὁ Κρυπτοχριστιανισμὸς στὴν Σερβία	85
Ὁ Κρυπτοχριστιανισμὸς στὴν Κύπρο	86
Οἱ ἐξισλαμισμοὶ στὴν Κύπρο	86
Λινοβάμβακοι: Οἱ κρυπτοχριστιανοὶ τῆς Κύπρου	87
Ἀριθμητικὴ δύναμη τῶν λινοβάμβακων	88
Ἰδιοπροσωπία καὶ γενικὰ χαρακτηριστικὰ τῶν λινοβάμβακων	89
Ἐνα κείμενο-ντοκουμέντο	91
Ἡ ἐπιστροφή στὴν Ὀρθοδοξία – Δυσκολίες καὶ εὐθύνες	93
Ὁ ρόλος καὶ οἱ εὐθύνες τῆς Ἐκκλησίας	96
Ἐξελίξεις κατὰ τὸν 20ο αἰῶνα	99
Ἡ ἱστορία τοῦ Λινοβάμβακου Ἰμπραήμ Ἰσοῦφ-Χριστοφῆ ἀπὸ τὰ Λεύκαρα	101
Μιά συγκλονιστικὴ ἱστορία κρυπτοχριστιανῶν στὴν Κύπρο	101

Β'
ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ

Μία γενική επισκόπηση	105
Ἡ στάση τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στοῦ φαινόμενο τῆς ἀποκρυφίας	108
Οἱ ἀπόψεις τοῦ Νεκταρίου Τέρπου	114
«Ποιοὶ εἶστε τέλος πάντων ἐσεῖς;»	119
Κρυπτοχριστιανοὶ Νεομάρτυρες	119
Συναξάρια κρυπτοχριστιανῶν Νεομαρτύρων	120
Οἱ τέσσερις Νεομάρτυρες τῆς Ρεθύμνης	120
Ὁ ἅγιος Νεομάρτυς Γεώργιος ἢ Ζώρζης	121
Ἅγιος Ματθαῖος ὁ Νεομάρτυς	122
Μαρτύριο εἴκοσι τριῶν Τούρκων στὰ Θυάτειρα	123
Ὁ νέος Ἱερομάρτυρας Χαράλαμπος Μιχαηλίδης ἐκ Λουρουτζίνας Κύπρου (1862-24 Σεπτεμβρίου 1924)	127

Γ'
Η ΖΩΗ ΤΩΝ ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΩΝ
ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΤΙΚΕΣ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

Εἰσαγωγικά	131
Οἱ χώροι λατρείας	133
Ἡ τέλεση τῆς Θείας Λειτουργίας	136
Ἡ τέλεση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος	136
Ἡ ἐκπαίδευση τῶν κρυπτοχριστιανῶν	137
Οἱ γάμοι τῶν κλωστῶν	137
Ἡ κηδεία	142
Συμπεριφορὰ τῶν κλωστῶν κατὰ τὸ Ραμαζάνι	144
Οἱ μεγάλες γιορτὲς τῆς Ὁρθοδοξίας	144
Διηγήσεις	145
Τὰ Χριστούγεννα τοῦ Μολλᾶ Μουσταφᾶ στὴν Τραπεζούντα	145
Τὰ Χριστούγεννα τοῦ Μουσταφᾶ	150
Τὰ Χριστούγεννα τοῦ κύρ Μανώλη	151
Ὁ Βέβαιος γύρισε στὴν Τραπεζούντα	155
Πάσχα στὸν Τουρκικὸ μαχαλά κοντὰ στὴν Ἁγία Σοφία τῆς Πόλης τὸ 1890	156

Ένας χριστιανός χότζας στην Άγια Σοφία	158
Σε μία εκκλησία του Γαλατᾶ τὴν Μεγάλη Σαρακοστή τοῦ 1954. (Ἀρχιμ. Γαβριήλ Διονυσιάτου)	158
Εἶμαι κι ἐγὼ Χριστιανός	163
Πάσχα στὸν Τουρκομαχαλά τῆς Τραπεζούντας	164
Τὸ Πάσχα τοῦ Μεχμέτ Μπέη (ἢ ὁ κρυφὸς Χριστιανός)	168
Πῶς γιόρταζαν τὴν Ἀνάσταση οἱ κρυπτοχριστιανοὶ τῆς Κύπρου	171
Ένα περιστατικὸ ἀπὸ τοὺς Κρυπτοχριστιανοὺς τοῦ Σταυριοῦ	172
Οἱ κόρες τοῦ Χότζα	174
Ἄη Γιώργη μ', γλήγορε, πρόφτασε! Ἡ ἱστορία τοῦ Χασάν, ἢ Χατζηχαραλάμπου (Θαῦμα τοῦ ἀγίου Γεωργίου)	180
Ἡ θαυμαστὴ ἱστορία τῆς Μαρίας Γκιούλ-Μπαχάρ	181
Μετὰ τὴ μπόρα... (Θαῦμα τῆς Παναγίας σὲ μικρὸ κρυπτοχριστιανό)	184

Δ'

Ο ΚΡΥΠΤΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΣΗΜΕΡΑ

Εἰσαγωγικά	187
Ἡ κρυφὴ λατρεία τοῦ Χριστοῦ μέσα ἀπὸ τὰ πιὸ παράδοξα βιώματα	188
Ὁ Κρυπτοχριστιανισμὸς στὸν Πόντο ἀπὸ τὸ 1923 μέχρι σήμερα	188
Μαρτυρίες καὶ διηγήσεις	193
Μαρτυρία τοῦ Πόντιου ἐρευνητῆ Γεωργίου Σακκά	194
Μαρτυρία τῆς νοσηλεύτριας Μαρίας Ἀγιασωτέλλη-Γιουσμᾶ	196
Μαρτυρία ἐκδρομῶν στὸν Πόντο	196
Μαρτυρία τοῦ Βασιλείου Εὐστρ. Ναζλή, Ὑποστρατήγου Ε.Λ.Α.Σ. ἐ.ἀ., πτυχιούχου Νομικῆς	197
Μαρτυρία τοῦ δημοσιογράφου Σπ. Ἀθανασιάδη	200
Μαρτυρία τοῦ συνταξιούχου δασκάλου Δημόπουλου Εὐστρατίου	201
Μαρτυρία Γιάννη Σραγκιόγλου	202
Διηγήσεις μελῶν τοῦ Ποντιακοῦ συλλόγου Εὐξείνου Λέσχης Βεροίας μετὰ τὴν ἐκδρομὴ στὸν Πόντο τὸ 1980	203

Μαρτυρία Π. Τανιμανίδη και τῆς συζύγου του Κασσιανῆς . . .	204
Μαρτυρία Ἀνανία Νικολαΐδη τοῦ Κέντρου Μικρασιατικῶν Μελετῶν	205
Μαρτυρία τοῦ πρόσφυγα Θεοδώρου Κωνσταντινίδη	207
Μαρτυρία Θεοδώρου Κωνσταντινίδη	208
Μαρτυρίες ἀπὸ τὸ βιβλίο τοῦ Ἀρχιμ. Ἰωαννίκιου Κοτσώνη, <i>Ἑλληνορθόδοξη Παράδοση</i>	210
Κρυπτοχριστιανοὶ στὴν Παναγία Σουμελά. Σύγχρονες μαρτυρίες Ψάχνοντας κρυπτοχριστιανοὺς στὴν σημερινὴ Τουρκία.	213
Μαρτυρίες	216
Μαρτυρίες Γέροντος Δοσιθέου, ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Τατάρνας	216
Ἡ τιμὴ στοὺς ἀγίους Γεώργιο καὶ Νικόλαο	217
Μαρτυρία δημοσιογράφου Β. Παπαευθυμίου	218
Μαρτυρία τοῦ Κωνσταντινοπολίτη Κώστα Παπαπέτρου	219
Μαρτυρία τοῦ καθηγητῆ τοῦ Α.Π.Θ. Ἀθανασίου Καραθανάση	220
Ἡ Μονὴ τῶν Ὁδηγῶν καὶ ἡ κρυπτοχριστιανὴ Τουρκάλα	221
Ταξίδι στὰ ἔγκατα τῆς βυζαντινῆς Κωνσταντινούπολης (Ἀβραὰμ Κωστίδη, ξεναγοῦ)	222
Μαρτυρία τοῦ καθηγητῆ τοῦ Α.Π.Θ., Β. Γιούλτση	224
Μαρτυρία κ. Πέτρου, Διευθυντῆ Δημοτικοῦ Σχολείου Χαλανδρίου	229
Τοῦρκοι κρυπτοχριστιανοὶ στὴ Γερμανία – Μαρτυρία Ἑλληνίδας ποὺ ζεῖ ἐκεῖ	230
Μαρτυρία Ἀθανασίου Μπλατζούκα	231
Ἀξιομνημόνευτα γεγονότα	233
Μουσουλμάνοι προσκυνοῦν τὸν Ἅγιο Γεώργιο τὸν Κουδουνᾶ ..	238
Κρυπτοχριστιανισμὸς στὴν Τουρκία σήμερα	241
Ἐξισλαμισμένοι Ἕλληνες καὶ κρυπτοχριστιανοὶ στὴν Τουρκία	241
Ἡ Ὄρθοδοξία ἀναβιώνει στὴν Τουρκία-Θαυμαστὰ γεγονότα	241
Κάποια ἀκόμη στοιχεῖα γιὰ τὴν τιμὴ τῶν Τούρκων στὸν ἅγιο Γεώργιο	244
Βετεράνος Τοῦρκος δημοσιογράφος ζητᾶ ὅταν πεθάνει νὰ ταφεῖ σὲ χριστιανικὴ ἐκκλησία	248
Τοῦρκος ἱμάμης διατηρεῖ καὶ φροντίζει μιὰν ἱστορικὴ ἐκκλησία	248

Ὁ Τοῦρκος ζωγράφος πού ἔγινε ἀγιογράφος καὶ μοιραζε τις ἀγιογραφίες του σὲ ὅλη τὴν Τουρκία	249
Κύματα κρυπτοχριστιανῶν ἔκαναν Χριστούγεννα τὸ 2017 στὶς ἐκκλησιές τῆς Πόλης	253
Μουσουλμάνος ἀσπάστηκε στὴν Τουρκία δημοσίως τὸν Χριστιανισμό	253
Διάσημος Τοῦρκος ἀρθρογράφος ἐκφράζει τὸ δέος του γιὰ τὸν Πανάγιο Τάφο τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ	255
Σχόλια τοῦ Τουρκικοῦ Τύπου	260
Ἐφημερίδα Γενή Γιουζγίλ (3-11-1996)	260
Ἐφημερίδα Χουριέτ (29-6-1998)	261
Ἡ ἱστορία τῆς Ἑλένης τῆς Ρωμηᾶς	261
Ἡ προσφυγιά καὶ ὁ χωρισμός	261
Ἡ νέα ζωὴ τοῦ Χαραλάμπε στὴν Πόλη	262
Ὁ ἐγγονὸς βρίσκει τὴν Ἑλένη στὴν Τραπεζούντα. Βρῆκε καὶ τὴ χαμένη γιαγιά	263
Ἡ ἱστορία τοῦ Χότζα καὶ τοῦ κομποσκοινιοῦ τῶν 33 κόμπων ...	264
ANTI ΕΠΙΛΟΓΟΥ: Τὸ εἰκόνισμα τῆς Παναγίας. Ἀληθινὴ συγκλονιστικὴ Ἱστορία	267